

Indmeldelse: Send en mail til stighelmig@gmail.com samt kontingent kr. 100 til konto 1551-10015413 eller via MobilePay til 17765.

Formand: Biolog Thor Hjarsen thorhjarsen@mail.dk

Næstformand: Lars Michael Nielsen

Redaktør: Ib Fagerlund

Kasserer og medlemsadministration: Stig Helmig

Øvrige bestyrelse: Poul Erik Pedersen, Klavs Nielsen, Ulla Skytte, Abdi Hedayat og Maja Balle.

Følg os på Facebook "Hellebæk Kohaves Venner" og på www.kohavensvenner.dk

De hvidplettede bøgeblade

Det kan du opleve her, mens træerne taber deres blade

Tekst og foto: Klavs Nielsen

"Nu falmer skoven trindt om land" og træernes blade falder snart til skovbunden i tykke lag. Men nogle af bøgebladene falder i øjnene. De har hvide plamager, der på afstand kan minde om rimfrost. Men det er det ikke; de hvide plamager er dannet af svampen Bøge-meldug *Phyllactinia orbicularis*.

Svampen ses sjældent om sommeren, fordi de fleste af bladene sidder højt til vejrs. Men nu samler bladene sig på jorden, og de er blevet mørkebrune, så svampens tilstedeværelse er blevet meget mere åbenbar. Men kun nogle steder i bøgeskoven ses de hvidplettede blade i større antal. Det viser, at svampen er ujævnt fordelt og meget mere hyppig på nogle træer.

Det hvide lag er skrøbeligt og består af svampehyfer og konidier, som er sporer, der sommeren igennem spreder svampen vegetativt. Sampehyferne lægger sig som et lag på undersiden af de levende blade og skaffer sig næring ved at sende små forgreninger ind i bladets celler.

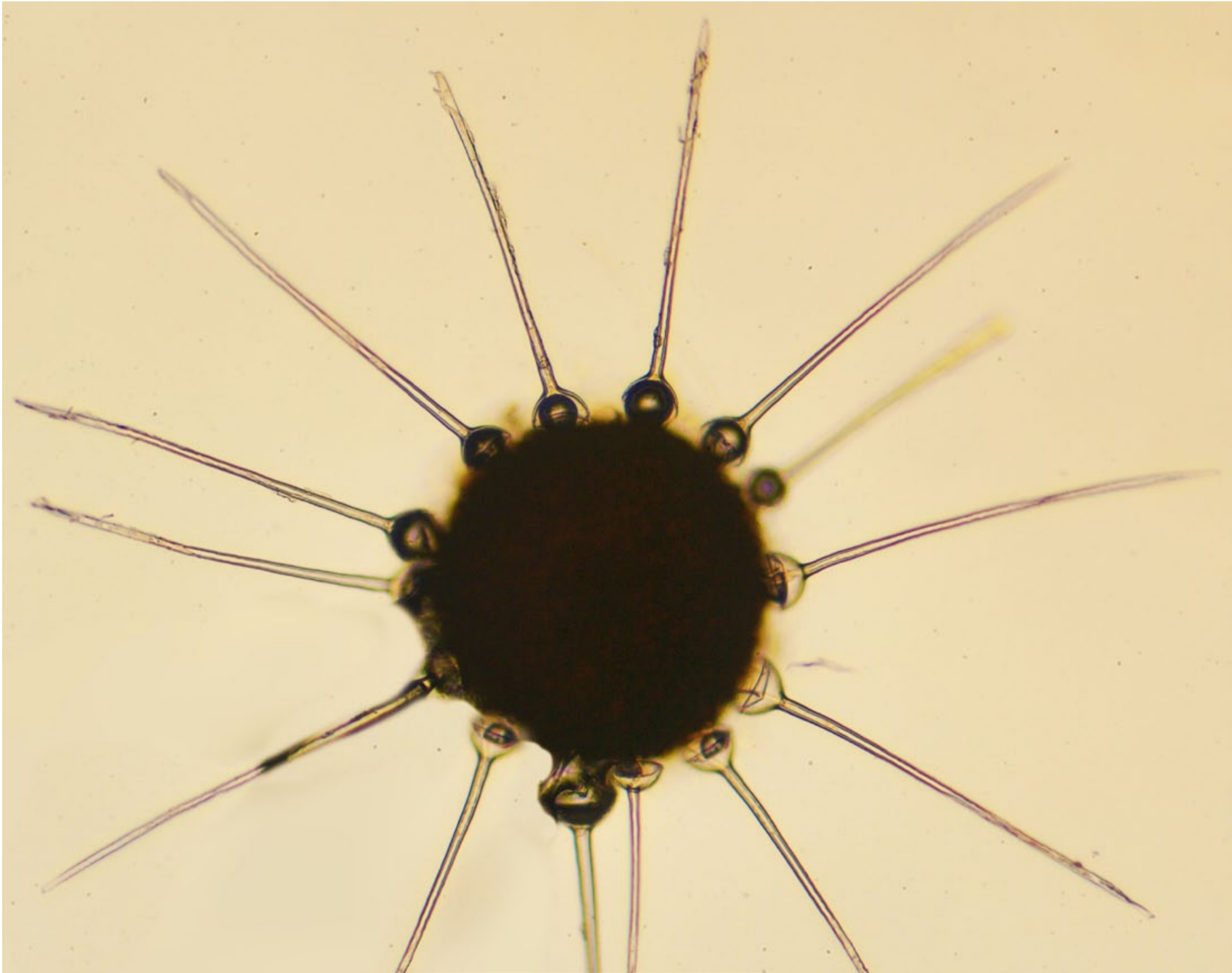
På billedet ses det, at dette lag har nogle særlige egenskaber, der gør, at regn og dug samler sig i dråber.

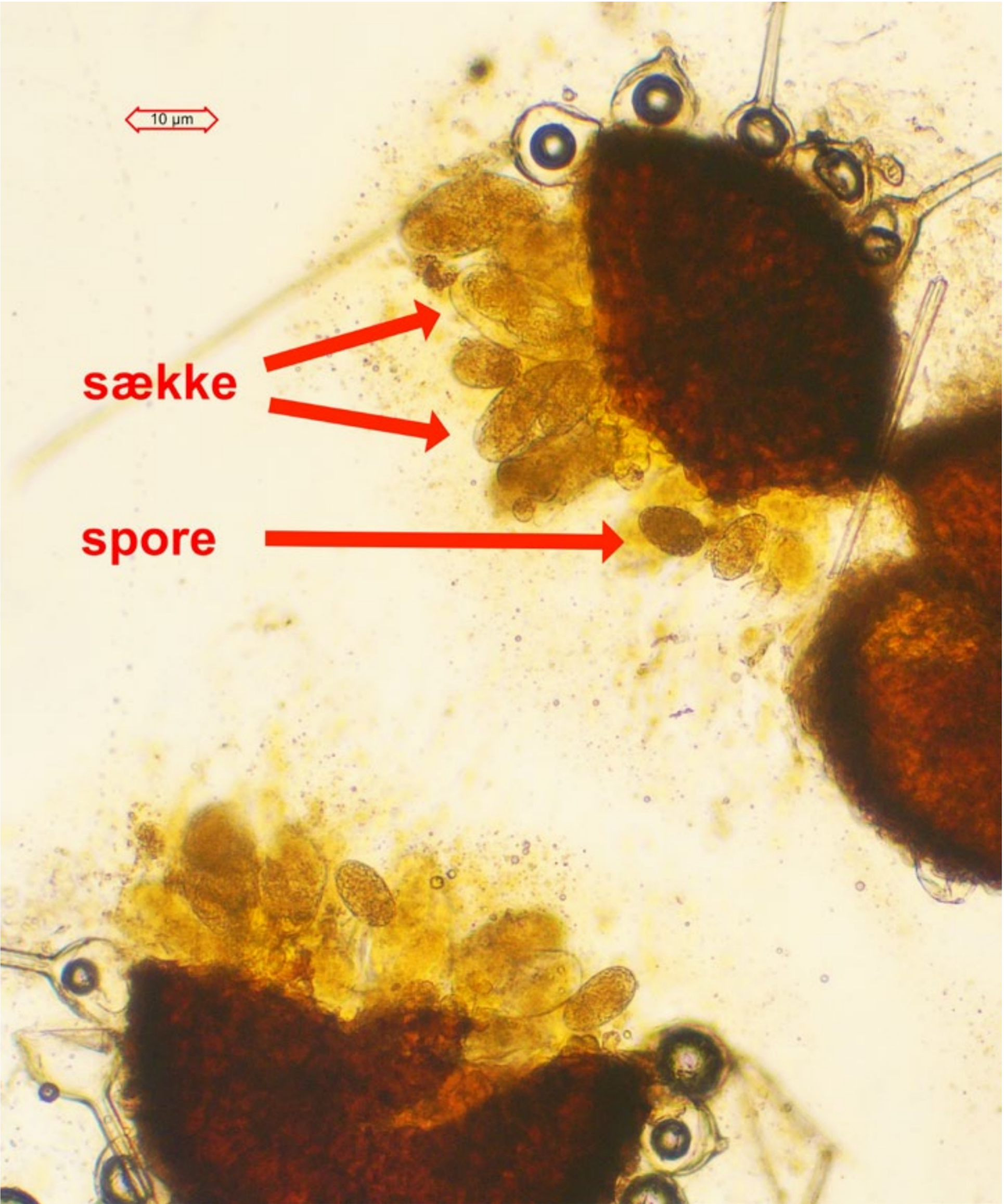
Hyferne og konidierne holder ikke vinteren over. Men svampen overlever vinteren ved, her sidst på sæsonen, at danne nogle mere robuste og hårdføre frugtlegemer, såkaldte chasmothecier. Deres udvikling starter som små hvide kugler, der hurtigt bliver lyse gule. Mens de vokser, bliver de mørkere i farven, over orange til brune, for til sidst at blive sorte. De er omkring 0,1 mm lange og svære at se med det blotte øje.

Her er et mikroskopfoto af et chasmothecie. Det er kugleformet med nogle lange udvækster. Karakteristisk for slægten Phyllactinia er, at basis af udvæksterne er opsvulmet.

Inde i chasmotheciet er der gennemsigtige sække. De indeholder de brune, ovale sporer, som så til næste forår/sommer på en eller anden måde skal op i træet til et nyt grønt bøgeblad., hvor sporen kan spire.

Sten i Landskabet

Tekst: Lars Michael Nielsen

Foto: Ib Fagerlund

Som I alle ved, arbejder Hellebæk Kohaves Venner med at fremme biodiversiteten i Kohaven og de omkringliggende områder.

Et af de nyeste projekter vi har sat i gang, i samarbejde med Naturstyrelsen Nordsjælland, hedder ”Sten i landskabet”.

Projektet går ud på, at der på fem forskellige steder i Kohaven lægges sten i størrelsen 10- til 300 kilo ud i området, og nogle af dem graves delvist ned. Der udover vil der, i områderne hvor stenene placeres, blive lavet et ”skrab”, hvor man fjerner det øverste næringsrige muldlag.

Men hvorfor overhovedet lægge sten ud i landskabet? Det er der faktisk en rigtig god grund til. Under den sidste istid bragte den iskappe, der dækkede det meste af Danmark, en masse sten med sig, og de blev

aflejret rundt omkring i landskabet da isen smeltede. Nogle blev efterladt på jordoverfladen, mens andre lå dybere nede og var helt tildækket. Efter at iskappen trak sig tilbage, er disse sten, af vintrenes frost, efterhånden blevet presset op gennem jordlagene, for til sidst at havne på jordens overflade. Processen foregår bestandigt, og efter hver vinter dukker der nye sten op.

Siden mennesket begyndte at blive bofaste agerdyrkere, er disse sten dog med stor intensitet blevet fjernet fra deres oprindelige placering i naturen, både for at bruge dem som bygningsmateriale, men også fordi stenene generede landbrugeren, når marken skulle opdyrkes. Bare kig i Kohaven og Teglstrup hegn; her er masser af stendiger, der har været brugt til at indhegne kreaturer, afgrænse jordlodder og holde vilde dyr ude fra de opdyrkede områder. Alle disse sten i digerne har oprindeligt ligget på jorden rundt omkring i Kohaven. Ved nu at genplacere ste-

nene i Kohaven (uden at røre digerne, som har kulturhistorisk værdi), forsøges det at genskabe nogle af de biotoper og levesteder for dyrene, som gik tabt da stenene forsvandt.

Når større sten, eller grupper af mindre sten, ligger i overfladen, skaber de et varmere mikroklima, der gavner insekter og hvirveldyr som fx firben og snoge. Det sker, når solen varmer dem op om dagen og derpå langsomt afgiver varmen igen i løbet af natten. På samme måde, vil mikroklimaet om efteråret også være lidt lunere lige omkring stenene, på grund af den varme, som de har modtaget i løbet af sommeren.

Alt dette gavner insekter, krybdyr og padder, som jo opvarmes af solen eller omgivelserne, ligesom små pattedyr også kan nyde godt af lune sten. Desuden kan sten også yde beskyttelse for mindre dyr, da der ofte vil være revner og andre hulrum omkring dem, hvor dyrene kan søge ly, bygge rede mm.

Grunden til, at der samtidigt fjernes noget af det øverste næringsrige muldlag, er at det gavner de arter, som er afhængige af et mere næringsfattigt miljø. Mulden og mængderne af næringsstoffer er noget, der er tilkommet, da Kohaven blev opdyrket.

Kimen til dette projekt blev lagt under samtaler mellem et par af bestyrelsesmedlemmerne i Kohavens Venner og skovfoged Mikkel Bornø Clausen fra Naturstyrelsen Nordsjæl-

land.

Naturstyrelsen var begejstrede for vores forslag, og tanken om at genskabe de geologiske strukturer med stenbunker, og de vil bruge det som et ”case study” omkring biodiversitet og god naturforvaltning, der også involverer Københavns Universitet. Det er vi naturligvis stolte over at have initieret, og det illustrerer, at vi på trods af vores forenings relativt lille størrelse, er med til at gøre en positiv forskel for naturen i Danmark.

Generalforsamlingen der blev væk

Vi forsøgte både den 17. marts og igen den 10. oktober, men COVID-19 kom i vejen for os, som for rigtig mange andre. Derfor denne lille status i årets sidste Nyhedsbrev.

Hellebæk Kohaves Venner har 199 medlemmer – altså rigtig tæt på 200; der ville være et flot mål at nå. Der er dog et lille men, som udskyder målet lidt endnu, for af de 199 medlemmer har kun 158 betalt kontingent i 2020- og ja! De resterende 41 bliver desværre slettet ved årsskiftet, men de er naturligvis altid velkomne igen.

Regnskabet er, som I allerede ved, godkendt af revisor den 12. februar og udsendt til Jer tidligere. De ca. 43.000 kr. i 2019 er i dag oppe på godt 54.000 kr. Vi har, med andre ord, god økonomi til nye spændende aktiviteter i 2021, og bestyrelsen modtager rigtig gerne forslag/ gode ideer til aktiviteter i 2021 fra jer.

Som sagt, et lidt uldent 2020, men som fiskehejren her i Kobberdammen, er vi i Kohavens Venner fuldt opmærksomme på naturværdierne i Kohaven.

Rigtig God Jul og et Godt Nytår – vi ses i 2021.

*Stig Helmig
Kasserer*

Formandsberetning fra Hellebæk Kohaves Venner

December 2020

Årets aktiviteter

Som de fleste af foreningens medlemmer allerede ved, har foreningens aktivitetsprogram været ramt af mange aflysninger på grund af corona-pandemien. Vi er altid glade for at mødes med vores mange loyale medlemmer til formidlingsture i Kohaven, og derfor er vi naturligvis ærgerlige over, at vi har været afskåret fra muligheden for at opleve naturens mange facetter sammen i felten. De guidede ture som blev gennemført med god medlemsdeltagelse i år var bl.a. nattergaleturen, guldsmedeturen, havfugletur, de vilde blomsters dag. Vi planlægger næste sæsons ture inden længe, og vi håber naturligvis at de vil være mindre påvirkede af corona-aflysninger end i år.

Stor interesse for Kohaven

På trods af corona-forstyrrelser har der alligevel været en del aktiviteter og officielle besøg, uden for foreningens eget regi. For-

mand Thor Hjarsen har i anledning af sit daglige arbejde som biolog i WWF Verdensnaturfonden modtaget besøg på arealerne for at demonstrere, hvilke naturgenoprettende tiltag vi anvender i Kohaven. Det ene besøg på arealerne var en ekskursion med Folketingets miljøordførere, og den anden foregik i selskab med Miljøminister Lea Wermelin og hendes rådgivere. Vi håber, at de tiltag, som beslutningstagerne præsenteres for her (fx afgræsning, sten tilbage i landskabet, gendannelsen af fugtige områder, mere dødt træ i skovbunden), også vil tages i anvendelse i naturforvaltningen andre steder i landet. Det har også haft høj prioritet at drøfte, hvordan dette spiller sammen med øvrige interesser i friluftslivet. Vi oplever, at interessen for Hellebæk Kohaves naturforvaltning er stadigt voksende, og vi kan være stolte af, at både WWF og politikere og embedsmænd har været herude for at lære nyt.

Kommende aktiviteter

I bestyrelsen lytter vi gerne til medlemmernes ønsker om særlige arrangementer eller ture. Vi har også budget til at invitere særlige foredragsholdere om videnskab, forskning eller naturrelaterede emner. Send os gerne nogle forslag hvis I har ønsker til denne type aktiviteter, så vil vi undersøge mulighederne for at realisere dem.

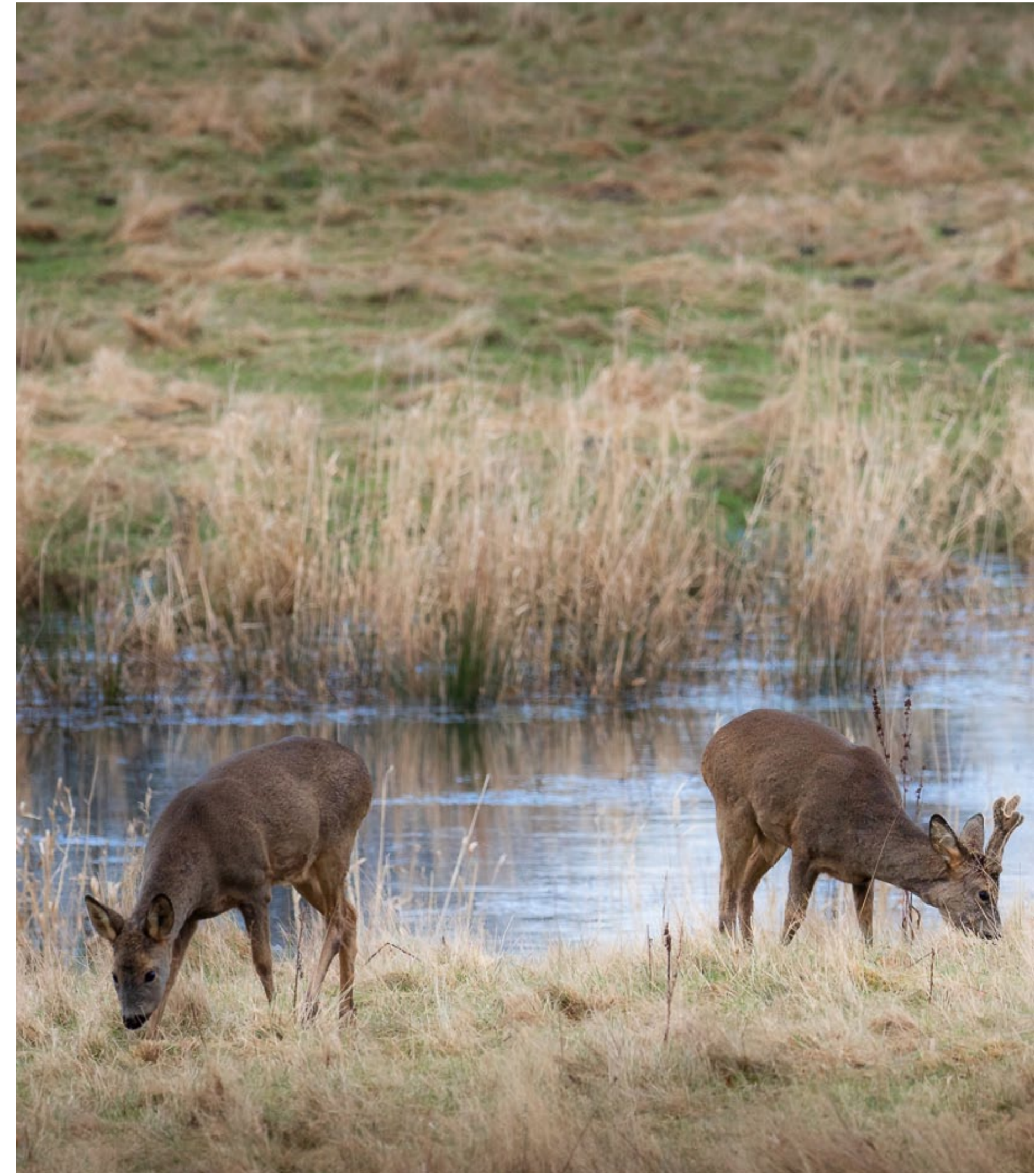
Økonomi og medlemsantal

Se forrige side

Tak for i år

Bestyrelsen ønsker alle vores medlemmer en glædelig jul og et godt nytår og ser frem til en ny sæson med ture og aktiviteter i Hellebæk Kohave.

*Med venlig hilsen,
Thor Hjarsen, bestyrelsesformand.*

Afholdte arrangementer

De fleste ture i år har været aflyst på grund af Corona, men et par stykker er det da blevet til. Læs mere her under.

Vi håber vist alle, at situationen er meget bedre til foråret.

14. juni De Vilde Blomsters dag

Fin tur i godt vejr med 21 engagerede deltagere. Gunnar Rylander var som altid særdeles kompetent med mange interessante anekdoter.

Vi besøgte bl.a et ruderat i form af en nyopført dæmning med mange for skoven "fremmede" planter bl.a den usædvanlige hvid sløjfeblomst (*Iberis amara*). Vi besøgte også højmose, overdrev og så en lille og en stor bestand af trævlekrone.

28. juni Guldsmedetur

Dagens guldsmedetur havde ikke den store tilslutning. Vi var vel omkring - ja faktisk kun to deltagere. Det skyldes nok vejrudsigten, som havde lovet skyet vejr og risiko for regn.

Sådan gik det nu ikke. Det var dejlig varmt og ikke en dråbe nedbør. Det betød også, at mange af guldsmedene var vældig aktive. Vi så diverse vandnymfer, Firepletlet libel, Blå libel, Stor blåpil, Smaragdlibeller og sågar larvehuder fra mosaikguldsmede. Vi fik også kigget på frøer og skrubtudser, samt en larve af en Harlekinmariehøne. Hyggelig tur, blot synd at ikke flere var mødt op.

9. juli Insekt-tur

Nationalpark Kongernes Nordsjælland havde, i samarbejde med Hellebæk Kohaves Venner, arrangeret en insekt-tur til skoven ved den tidligere Avlsgård. Der var ikke kæmpe tilslutning til

arrangementet, men der dumpe de da forskellige familier og grupper ind i løbet af dagen. Vel en 20-30 personer i alt. Vejret var absolut fremragende, så det vrimlede med alsken sommerfugle, guldsmede og andet "kravl", så der var nok at vise frem og studere.

27. september Havfugletur

Omkring 25 deltagere var mødt op ved Julebækhus til en dejlig formiddag på stranden. Til en forandring, fra de tidligere år, var det faktisk ganske lunt i vejret, så vi fik nogle dejlige timer i solskin til at studere både træk- og havfuglene ved kysten. Især splitternerne var vældig aktive og fiskede lystigt nær stranden.

Sulerne var der også, men som sædvanlig kunne de bedre lide den svenske kyst, så det krævede en god kikkert at få øje på dem.

28. oktober Fototur

Vejrudsigten lovede regn det meste af denne eftermiddag, så det var nok grunden til, at kun 7-8 personer dukkede op til dagens tur. Men vi havde nu en skøn eftermiddag i Teglstrup Hegn.

Vi tog på fotosafari rundt om Klare sø. Det småregnede kun lidt i korte perioder, men endte dog med en gedigen regnbyge på vejen tilbage.

Der blev fotograferet landskaber, de smukke efterårsfarver, svampe, fugle, frøer m.m. Endnu en dejlig dag i skoven i hyggeligt selskab.

Kommende arrangementer

Alle møder og ture i resten af 2020 er aflyst, grundet corona-situationen.

Men vi vender stærkt tilbage i 2021, hvis ellers vi må, og vi finder det forsvarligt.

Så følg med på vores Facebook-side og via udsendte mails.

Husk dog - Kohaven er altid åben for egne ture. Her er altid noget at opleve, året rundt!

Turprogram 2021

Turprogrammet for 2021 er sat i bero indtil vi har en afklaring af Corona-situationen. Men så snart forsamlingsforbud m.m. bliver lempet/ophævet, er vi selvfølgelig klar igen.

Mange af vores faste ture og arrangementer vil vi naturligvis bestrebe os på at få gennemført. Blandt andet følgende (datoerne er selvsagt med forbehold):

20. juni De Vilde Blomsters dag

vil her i Kohaven blive afholdt søndag den 20. juni. Turleder vil, traditionen tro, være Gunnar Rylander fra Botanisk Forening, som med sin store og brede viden om botanik vil sikre en særdeles spændende og underholdende tur.

Måske kan vi gå ud og genfinde den sjældne Biblomme, som for første gang blev fundet i Kohaven i efteråret 2020.

17. oktober Svampetur

Svampeturen vil i 2021 blive afholdt søndag den 17. oktober, hvor Anne Storgaard fra Svampeforeningen vil være turleder. Det kan vi glæde os til. Anne har et meget stort kendskab til svampe og kan med stor sikkerhed udpege de spiselige svampe.

Biblomme.

Vokshattene er nogle små, stærkt farvede hatsvampe, som især kan ses på de åbne græssede arealer i Kohaven.

Fra Vilde Blomsters Dag 2019.

